

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з дисципліни «Конкурентоспроможність у
сфері підприємництва та торгівлі» для здобувачів другого
(магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою
«Економіка підприємства» зі спеціальності
076 «Підприємництво та торгівля»
усіх форм навчання

2024

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Конкурентоспроможність у сфері підприємництва та торгівлі» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка підприємства» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» усіх форм навчання / Укл. Н.М. Левченко – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. 40 с.

Укладач: Н.М. Левченко, проф. каф.БтаУ, д.держ. упр., проф.

Рецензент: Т.О. Пожуєва, проф. каф.БтаУ, д.е.н., проф.
О.М. Крайнік, доц. каф.БтаУ, к.е.н., доц.

Відповідальний за випуск: Ткаченко А.М., проф. каф.БтаУ, д.е.н., проф.

Затверджено
на засіданні кафедри
бізнесу та управління
Протокол № 2 від 21.08.24р.

Рекомендовано до видання
НМК факультету БТЕ
Протокол № 2 від 29.08.24р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Зміст навчальної дисципліни	7
2. Завдання до практичних занять	13
3. Форми та методи контролю	31
4. Методичне забезпечення	39
5. Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури	39

ВСТУП

Головною умовою функціонування ринкової економіки є конкуренція. Вона спонукає до розвитку, впровадження інноваційних підходів, забезпечує задоволення потреб ринку, дозволяє тримати перевагу у боротьбі за споживача з конкурентом та у підсумку – отримати прибуток. У діяльності підприємств, не залежно від розміру та організаційної форми, докладається багатого зусиль для забезпечення зростання показника конкурентоспроможності, що не можливо без зваженої конкурентної політики.

Конкурентна політика формується під впливом змін в діяльності підприємницьких структур та в процесі своєї еволюції передбачає розробку та впровадження принципово нових підходів до формування й оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства, розробки та впровадження комплексної системи управління конкурентоспроможністю, вибору конкурентної стратегії на ринку товарів і технологій, скерованих на успішну виробничо-комерційну діяльність, що відповідає рівню мінливості зовнішнього середовища підприємств.

Відтак, **метою дисципліни** є засвоєння здобувачами знань та здобуття навичок з оцінювання конкурентоспроможності у сфері підприємництва та торгівлі, прийняття й реалізації управлінських рішень щодо її підвищення.

Завдання:

- ознайомлення з сучасними теоріями конкуренції;
- ознайомлення з інструментарієм державного регулювання конкуренції у сфері підприємництва та торгівлі;
- набуття компетенцій з діагностики конкурентного середовища;
- набуття компетенцій з оцінювання бізнес-моделі компанії;
- набуття компетенцій з оцінювання стратегічного управління конкурентоспроможністю компанії;
- набуття компетенцій з оцінювання конкурентоспроможності потенціалу компанії за кожною з його складових;
- набуття компетенцій з оцінювання конкурентоспроможності продукції компанії;

- набуття компетенцій з розробки заходів зі збереження конкурентної позиції компанії та її посилення;
- оволодіння навиками з вибору методів забезпечення конкурентних переваг компанії;
- оволодіння навиками з вибору технології забезпечення конкурентних переваг компанії;
- набуття компетенцій з оцінювання ESG-конкурентоспроможності компанії;
- оволодіння навиками з розробки алгоритму побудови ESG-звітності та рейтингування компаній за рівнем ESG-конкурентоспроможності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми здобувач вищої освіти має набути таких компетентностей:

інтегральної:

здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі підприємництва та торгівлі або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

загальних:

ЗК 1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

спеціальних:

СК 1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких та торговельних структур.

СК 3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва та торгівлі

СК 4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.

ДСК 1. Здатність проводити оцінювання конкурентоспроможності у сфері підприємництва та торгівлі.

ДСК 2. Здатність здійснювати економічну діагностику підприємств та формувати їх бізнес-модель.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності.

ПРН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва і торгівлі та розробляти заходи щодо їх вирішення.

ПРН 4. Застосовувати бізнес-комунікації для підтримки взаємодії з представниками різних професійних груп.

ПРН 8. Оцінювати продукцію, товари, послуги, а також процеси, що відбуваються в підприємницьких та торговельних структурах, і робити відповідні висновки для прийняття управлінських рішень

ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької та торговельної діяльності.

ПРН 10. Вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких та торговельних структур за умов невизначеності та ризиків.

ПРН 11. Впроваджувати інноваційні проекти з метою створення умов для ефективного функціонування та розвитку підприємницьких та торговельних структур.

ДРН 1. Оцінювати конкурентоспроможність у сфері підприємництва та торгівлі

Основоположними нормативними документами з виконання здобувачами вищої освіти практичних занять з дисципліни «Конкурентоспроможність у сфері підприємництва та торгівлі» є:

- Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля», затверджений та введений в дію Наказом МОН України від 05.07.2024 р. за №962;

- Положення про організацію освітнього процесу Національного університету «Запорізька політехніка» (протокол ВР НУ «ЗП» від 06.12.2021 р. №3);

- Положення про систему забезпечення Національним університетом «Запорізька політехніка» якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (системи внутрішнього забезпечення якості) (протокол ВР НУ «ЗП» від 27.08.2021 р. № 1/21);

- Освітньо-професійна програма з підготовки здобувачів другого

(магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка підприємства» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля», НУ «Запорізька політехніка, 2024.

1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ З УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 1. Сучасні теорії конкуренції

Сутність економічної конкуренції: предмет, об'єкт дослідження, функції. Умови виникнення конкуренції. Ринок як спільнота конкуруючих компаній. Генезис економічних теорій конкуренції. Трансформація економічних концепцій конкуренції. Класифікація видів конкуренції. Функції конкуренції. Моделі ринку та їх характерні риси. Форми конкуренції: функціональна, предметна, видова. Поняття про цінову та нецінову конкуренцію. Форми та засоби цінової та нецінової конкуренції. Недобросовісна конкуренція.

Література: основна [1–7]

додаткова [1-5]

Тема 2. Державне регулювання конкуренції у сфері підприємництва та торгівлі

Сутність, основні елементи, мета та інструментарій державної політики в сфері регулювання конкуренції. Методи державного регулювання конкуренції: фінансово-економічні; законодавчі; адміністративні. Засоби державного регулювання конкуренції: належна фінансова і кредитна політика; національні цільові фонди; державний, банківський і комерційний кредити; відлагоджена податкова система. Основні елементи конкурентної політики. Поняття про антимонопольне законодавство. Характеристика основних світових систем конкурентного законодавства. Моделі антимонопольного регулювання: американська, європейська, японська. Законодавче регулювання проблем конкурентоспроможності товарів і підприємств. Антимонопольне регулювання. Стимулювання конкуренції. Підтримка національного виробника.

Література: основна [1–7]

додаткова [1-5]

Тема 3. Конкурентне середовище та конкурентні переваги

Основні складові конкурентного середовища. Особливості конкурентного середовища вітчизняних підприємств. Особливості конкурентного середовища вітчизняних підприємств. Методичні основи діагностики конкурентного середовища підприємства. Форми діагностики. Етапи діагностики конкурентного середовища підприємства. Матриця п'яти сил М. Портера. Мета та порядок аналізу галузі. Порядок побудови профілю конкурентного середовища підприємства. Сутність SWOT-аналізу. Етапи побудови карти стратегічних груп. Матриця МакКінзі, Бостонська матриця, Споживча матриця. Оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку. Конкурентні переваги: сутність та порядок визначення. Чинники утримання конкурентних переваг.

Література: основна [1–7]

додаткова [1-5]

Тема 4. Бізнес-модель компанії та формування конкурентних переваг

Бізнес-модель компанії: поняття та функції. Середовище функціонування бізнес-моделі. Пріоритети споживачів як базовий елемент бізнес-моделі компанії. Ресурсна теорія в системі бізнес-моделювання. Синергізм у бізнес-моделюванні. Архітектура бізнес-моделі. Розробка алгоритму побудови бізнес-моделі. Формування бізнес-процесів компанії. Бенчмаркінг: визначення та практика застосування в бізнес-моделі. Життєвий цикл бізнес-моделі: формування, розвиток і трансформація. Оцінювання ефективності бізнес-моделі компанії. Визначення векторів коригування бізнес-моделі компанії.

Література: основна [1–7]

додаткова [1-5]

Тема 5. Стратегія та тактика компанії у забезпеченні конкурентоспроможності компанії

Концепція стратегічного управління. Ключові гіпотези та основні завдання стратегічного управління конкурентоспроможністю

компанії. Сутність та види стратегій компаній. Стратегічна сегментація ринку в процесі управління стратегічною позицією компанії. Стратегічна позиція компанії та стратегічні зони господарювання: поняття та характеристика. Ключові фактори успіху стратегічних зон господарювання. Стратегічний цент господарювання. Стратегічна гнучкість та синергізм. Стратегічний баланс компанії. Стратегічний дрейф і старіння стратегії компанії. Адаптація компанії до змін. Супротив змінам: причини та результати.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Тема 6. Потенціал компанії та оцінка його конкурентоспроможності

Поняття конкурентоспроможності підприємства (КСП) та потенціалу КСП. Спільне та різне. Співвідношення понять конкурентоспроможності на рівні товару, підприємства, галузі, регіону, національної економіки. Основні принципи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Фактори та складові КСП. Основні підходи до оцінки рівня КСП. Переваги та недоліки вартісних і балових оцінок рівня КСП. Класифікація методів оцінки КСП. Порівняльна характеристика методів КСП. Принципи вибору методу для оцінки рівня КСП. Коригування методики оцінки рівня КСП виходячи з обсягу доступної інформації. Критерії та показники конкурентоспроможності підприємства. Стратегічний аналіз потенціалу конкурентоспроможності підприємств.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Тема 7. Конкурентоспроможність продукції, робіт та послуг

Економічна сутність поняття «конкурентоспроможність продукції». Чинники та критерії конкурентоспроможності продукції. Якість продукції як вагомий чинник забезпечення її конкурентоспроможності. Цінові складові конкурентоспроможності продукції. Принципи та етапи оцінки конкурентоспроможності продукції. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Основні підходи до управління конкурентоспроможністю продукції, робіт та послуг. Критеріальна модель управління конкуренто-

спроможністю продукції, робіт та послуг. Система контролю якості продукції. Зарубіжний досвід в галузі управління якістю продукції.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Змістовий модуль 2

ПРАКТИКА ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 8. Формування конкурентних переваг компанії

Сутність поняття «конкурентні переваги» компанії. Співвідношення понять «ринкові чинники успіху», «ключові компетенції», «конкурентні переваги». Властивості конкурентних переваг та критерії, яким вони повинні відповідати. Види та джерела формування конкурентних переваг. Сфери формування та реалізації конкурентних переваг. Модель формування конкурентних переваг компанії. Детермінантні фактори формування конкурентних переваг компанії. Методика оцінювання конкурентних переваг компанії.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Тема 9. Методи забезпечення конкурентних переваг компанії

Підхід, орієнтований на споживачів. Підхід, орієнтований на конкурентів. Динамічний підхід до розвитку здібностей компанії. Підхід, заснований на сполученні конкурентних стратегій у рамках однієї компанії. Метод диференціації товару. Метод лідерства за витратами. Метод впровадження інновації. Напрями формування та інструменти реалізації політики забезпечення конкурентних переваг компанії.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Тема 10. Технологія забезпечення конкурентних переваг у сфері підприємництва та торгівлі

Сутність та властивості технології забезпечення конкурентних переваг підприємства. Принципи формування і розвитку технології забезпечення конкурентних переваг підприємства. Стратегії забезпечення конкурентних переваг підприємства: ресурсно-ринкова,

технологічна, соціальна, фінансово-інвестиційна, управлінська. Стратегії українських підприємств, перспективи реалізації національних конкурентних переваг на міжнародних ринках.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Тема 11. Управління конкурентоспроможністю у сфері підприємництва та торгівлі

Концепція управління конкурентоспроможністю підприємства. Етапи і процедури процесу управління КСП. Системно-процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. Основні елементи системи управління конкурентоспроможністю підприємства. Мета, об'єкт та суб'єкти управління конкурентоспроможністю підприємства. Принципи Управління конкурентоспроможністю підприємства. Специфічні особливості забезпечення конкурентоспроможності бізнес-організацій різних типів. Організаційно-економічний механізм забезпечення КСП.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Тема 12. ESG-конкурентоспроможність компанії: принципи та стандарти

Корпоративна соціальна відповідальність: сутність, типи та види. Поєднання соціальних і ринкових цілей. Основні засади концепції корпоративної соціальної відповідальності підприємства. Сучасні моделі корпоративної соціальної відповідальності. Напрями забезпеченні конкурентоспроможності соціально-відповідальними компаніями. Розвиток персоналу. Відповідальність перед ринком та споживачами. Екологічна відповідальність. прогнозування економічного результату соціально-відповідальної політики підприємства. ESG-конкурентоспроможність компанії: принципи та стандарти.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

Тема 13. ESG-конкурентоспроможності компанії: оцінювання за кожною зі складових

Моніторинг поточного стану ESG-конкурентоспроможності підприємства. Вимоги, що ставляться до системи оцінки рівня ESG-конкурентних переваг підприємства. Основні елементи системи відстеження поточного конкурентного стану підприємства. Інформаційно-методичні моделі управління ESG-конкурентоспроможністю підприємства. Методики оцінювання ESG-конкурентоспроможності підприємства Розробка системи заходів щодо підтримки й розвитку ESG-конкурентних переваг підприємства.

Література: основна [1–]7
додаткова [1-5]
інформаційні ресурси [1;2]

Тема 14. ESG-конкурентоспроможності компанії: оцінювання за кожною зі складових

Моніторинг поточного стану ESG-конкурентоспроможності підприємства. Вимоги, що ставляться до системи оцінки рівня ESG-конкурентних переваг підприємства. Основні елементи системи відстеження поточного конкурентного стану підприємства. Інформаційно-методичні моделі управління ESG-конкурентоспроможністю підприємства. Методики оцінювання ESG-конкурентоспроможності підприємства Розробка системи заходів щодо підтримки й розвитку ESG-конкурентних переваг підприємства.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]
інформаційні ресурси [1;2]

Тема 15. Розроблення і реалізація програм підвищення конкурентоспроможності Концепція розробки та основні елементи програми підвищення конкурентоспроможності. передумови розробки програм підвищення конкурентоспроможності. Управління програмою підвищення КСП. Засоби підвищення конкурентоспроможності підприємства. Організаційні форми підвищення конкурентоспроможності. Етапи розробки програми підвищення конкурентоспроможності. Фактори успіху програми підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Література: основна [1–7]
додаткова [1-5]

2. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 СУЧАСНІ ТЕОРІЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Необхідно:

- прийняти участь у дискусіях щодо сучасних теорій конкуренції (показ презентацій та їх обговорення);
- опрацювати тести (вірна одна відповідь)

1. Концепція ринкової економіки характеризується:

- а) обмеженням підприємництва;
- б) свободою вибору товарів та послуг;
- в) державним регулюванням ринку;
- г) обмеженням приватної власності;
- д) усі відповіді правильні.

2. Визначте наслідки конкуренції для ринку:

- а) загострення виробничих і ринкових відносин;
- б) підвищення ефективності господарської діяльності;
- в) прискорення НТП;
- г) розвиток, удосконалення виробництва і якості товарів і послуг;
- д) усі відповіді правильні.

3. Назвіть функції конкуренції:

- а) регулююча;
- б) розподільча (алокаційна);
- в) адаптаційна (стимулююча, інноваційна);
- г) контролююча;
- д) усі відповіді правильні.

4. До ознак конкуренції не належить:

- а) наявність на ринку великої кількості незалежних продавців і покупців певного виду товару;
- б) відсутність бар'єрів входу (виходу) на ринок для покупців і продавців;
- в) зниження цін до рівня беззбитковості;
- г) наявність на ринку ідентичних або подібних товарів і послуг.
- д) усі відповіді вірні

5. Оберіть неправильне визначення поняття «конкуренція»:

а) суперництво у будь-якій сфері діяльності між окремими юридичними або фізичними особами, зацікавленими у досягненні спільної мети;

б) боротьба підприємств за обмежений обсяг платоспроможного попиту споживачів, яка ведеться ними на доступних сегментах ринку;

в) об'єктивне економічне явище, яке в розвиненому товарному виробництві примушує господарюючих суб'єктів прагнути до збільшення прибутку;

г) об'єктивний процес продовження життєвого циклу товарів на ринку, що неможливе без ефективного розвитку інвестиційного середовища.

д) усі відповіді вірні

6. За яким варіантом трактування конкуренція розглядається як боротьба за гроші покупця шляхом задоволення його потреб?

а) поведінковим;

б) структурним;

в) конкурентним;

г) функціональним;

д) усі відповіді вірні.

7. Оберіть визначення суті поняття «конкуренція» згідно із Законом України «Про захист економічної конкуренції»:

а) об'єктивне економічне явище, яке в розвиненому товарному виробництві примушує господарюючих суб'єктів прагнути до збільшення прибутку;

б) процес управління суб'єктом своїми конкурентними перевагами;

в) змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання;

г) економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби комерційних суб'єктів ринкової системи;

д) усі відповіді вірні.

8. Оберіть теорію, в якій не враховуються ознаки конкуренції:

а) теорія абсолютних переваг;

б) теорія конкурентних переваг;

в) анатомічна теорія;

г) еволюційна теорія;

д) усі відповіді вірні.

9. У якій теорії конкуренція розглядалась як ідеальний механізм встановлення рівноваги на ринку?

- а) теорії інтелектуального лідерства;
- б) теорії конкурентних переваг;
- в) еволюційній теорії;
- г) теорії рівноваги;
- д) усі відповіді вірні.

10. У якій теорії запропоновано вважати, що конкуренція повинна розпочинатись на етапах проектування нових потреб суспільства?

- а) теорії абсолютних переваг;
- б) теорії інтелектуального лідерства;
- в) теорії конкурентних переваг;
- д) усі відповіді вірні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ

Необхідно:

- *опрацювати законодавчі та нормативно-правові акти з питань державного регулювання конкуренції у сфері підприємництва та торгівлі;*
- *опрацювати тести (вірна одна відповідь)*

1. У чому полягає мета державного регулювання конкуренції?

- а) підвищенні рентабельності діяльності підприємства на ринку;
- б) зменшенні кількості збиткових підприємств;
- в) попередженні та зменшенні негативних проявів конкурентної боротьби, монополізму у сфері господарювання;
- г) ефективному використанні бюджетних коштів.

2. До причин державного регулювання конкуренції не належить:

- а) наявність у конкуренції негативних рис, що завдають шкоди конкурентному середовищу;
- б) потреба підтримання значного рівня конкурентності ринкового середовища;
- в) планування комерційної діяльності підприємств з метою збільшення ними прибутковості;

г) необхідність захисту законних інтересів дрібних та середніх виробників, споживачів.

3. Метою державного регулювання конкуренції є:

а) захист прав споживачів як економічно слабшої сторони у відносинах з товаровиробниками;

б) забезпечення свободи конкуренції, що стимулює розвиток суперництва між товаровиробниками за споживачів;

в) захист національного товаровиробника, що відповідає інтересам національної економіки;

г) організація ефективного використання підприємствами власного ресурсного потенціалу.

4. До методів державного регулювання конкуренції належать:

а) математичний, статистичний, економічний, стратегічний;

б) фінансово-економічний, адміністративний, правовий;

в) функціональний, структурний, балансовий, цільовий;

г) дохідний, витратний, економетричний, ринковий, абстрагування.

5. Яку з наведених функцій не виконує державне регулювання конкуренції?

а) законодавчо-правове регулювання;

б) гарантування прав і свобод підприємств;

в) підтримка конкуренції;

г) периферійного розвитку.

6. Дотримання якого принципу державного регулювання конкуренції забезпечує його ефективність?

а) опосередкований вплив на підприємства через використання нормативно-правових інструментів;

б) збільшення обсягу виробництва підприємств;

в) фізичної захищеності майна, персоналу та комерційної інформації;

г) соціальної відповідальності підприємництва.

7. Які засоби не використовуються у державному регулюванні конкуренції?

а) національні цільові фонди;

б) державний, банківський і комерційний кредити;

в) безвізовий контроль при перетині кордону;

г) відлагоджена податкова система.

8. До основних нормативно-правових актів регулювання конкуренції в економіці України не належить:

- а) Конституція України;
- б) Закон України «Про Антимонопольний комітет»;
- в) Закон України «Про конкурентне середовище на ринку»;
- г) Закон України «Про природні монополії».

9. У якому Законі України визначається відповідальність за певні види та прояви недобросовісної конкуренції?

- а) «Про природні монополії»;
- б) «Про Антимонопольний комітет»; в
- в) «Про зовнішньоекономічну діяльність»;
- г) «Про захист від недобросовісної конкуренції».

10. Оберіть відомство, на яке покладається здійснення державної політики у сфері економічної конкуренції:

- а) Комітет з питань бюджету;
- б) Міністерство економічного розвитку та торгівлі;
- в) Антимонопольний комітет;
- г) Комітет з фінансів та бюджетної політики.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3 КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ

Необхідно:

- проаналізувати конкурентне середовище функціонування холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором) та визначити його конкурентні переваги;
- опрацювати тести (вірна одна відповідь)

1. «Конкурентне середовище» це:

а) найбільш популярний узагальнюючий показник, який враховує як чисельність підприємств, так і нерівність їх положення на ринку, характеризує рівень монополізації;

б) спосіб оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства з урахуванням дії зовнішніх і внутрішніх чинників, що базується на динаміці результируючих показників діяльності;

в) середня частка підприємств, що існують на ринку, яка характеризує, наскільки ефективно підприємства використовують наявні в їх розпорядженні засоби конкурентної боротьби.

г) результат і умови взаємодії великої кількості суб'єктів ринку, що визначають відповідний рівень економічного суперництва і можливість впливу окремих економічних агентів на загальну ринкову ситуацію;

2. До характерних ознак конкурентного середовища не належить:

- а) цілісність, спрямованість;
- б) ієрархічна структура;
- в) взаємодія, взаємозалежність;
- г) нормативно-правове регулювання ринку.

3. При визначенні привабливості галузі враховують такі фактори:

- а) наявність на ринку великих фірм;
- б) еластичність попиту;
- в) тенденції розвитку галузі в цілому;
- г) усі відповіді правильні.

4. Визначте детермінанти конкурентної переваги підприємства згідно з М. Портером:

- а) фактори конкурентоспроможності й умови попиту;
- б) сервісне обслуговування;
- в) стратегія підприємств, їх структура і конкуренція;
- г) правильні відповіді «а», «в».

5. Модель п'яти сил М. Портера не враховує:

- а) стратегії конкуруючих підприємств на ринку;
- б) можливість появи на ринку нових конкурентів;
- в) можливість використання засобів недобросовісної конкуренції;
- г) споживчі характеристики товарів-замінників.

6. На якому етапі здійснюється характеристика конкурентних сил експертним шляхом на основі моделі п'яти сил М. Портера?

- а) побудови конкурентної карти ринку та виявлення стратегічних положень підприємства;

б) збору вихідної інформації та зведення економічних показників до зіставного вигляду;

в) визначення типу ринку та оцінювання конкурентних сил його суб'єктів;

г) аналізу конкурентних позицій підприємства на ринку.

7. Оберіть види конкурентного середовища залежно від об'єкта купівлі:

а) конкурентне середовище товарів, послуг, капіталів, трудових ресурсів;

б) світове, міжнародне, регіональне, локальне конкурентне середовище;

в) конкурентне середовище досконалої конкуренції, монополії, монополістичної конкуренції, олігополії;

г) конкурентне середовище науково-технічних розробок, грошей та цінних паперів, біларальної монополії та відкритої монополії.

8. За якою класифікаційною ознакою виокремлюють конкурентне середовище досконалої конкуренції?

а) щодо об'єкта торгівлі;

б) за територіальною ознакою;

в) за моделями конкуренції на ринку;

г) залежно від обсягу ринку.

9. До конкурентних сил мезорівня конкурентного середовища не належить:

а) загроза появи нових конкурентів;

б) конкуренція серед існуючих підприємств усередині галузі;

в) ринкова влада покупців;

г) частка ринку фінансово-промислових груп.

10. До показників інтенсивності конкуренції не належить:

а) коефіцієнт рентабельності ринку;

б) узагальнений показник інтенсивності конкуренції;

в) темп зростання обсягів реалізації продукції підприємства на ринку;

г) індекс Розенблюта (Холла-Тайдмана).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

БІЗНЕС-МОДЕЛЬ КОМПАНІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

Необхідно:

- проаналізувати бізнес-модель холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором), підготувати її короткий опис та визначити існуючі недоліки чи прогалини;
- презентувати власне бачення бізнес-моделі холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором) на найближчу перспективу з чітким визначенням векторів формування конкурентних переваг;
- опрацювати тести (вірна одна відповідь)

1. У чому полягає сутність коефіцієнта відносної концентрації?
  - а) є середньою часткою підприємств, що існують на ринку, зваженою за натуральним логарифмом зворотній їй величині;
  - б) характеризує співвідношення числа найбільших підприємств на ринку і контрольованої ними частки реалізації продукції;
  - в) відображає відхилення ціни від граничних витрат, пов'язаних з неефективним розміщенням ресурсів за умов монополії;
  - г) розраховується на основі зіставлення рангів підприємств на ринку і їх ринкових часток.

2. Який етап є завершальним у загальній послідовності діагностики конкурентного середовища підприємства?
  - а) побудова конкурентної карти ринку, виявлення стратегічних положень підприємства;
  - б) визначення типу ринку та оцінювання конкурентних сил його суб'єктів;
  - в) оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку;
  - г) аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку.

3. Сила впливу різноманітних груп споживачів на інтенсивність конкуренції є значною за наявності таких умов:

- а) придбана продукція складає значну частину бюджету споживача, що робить його більш чутливим до змін цін, якості та інших комерційних характеристик виробу;
- б) відсутність ефективних заміників продукції, що постачається, зменшує можливість вибору і зменшує рівень вимог за характерами виробів, що постачаються;
- в) продукція, яку купують, не має суттєвого впливу на якість кінцевої продукції, яку виробляє споживач;
- г) всі відповіді вірні.

4. Показник, який дає можливість оцінити розподіл ринкових часток за допомогою суми квадратів ринкових часток конкурентів:

- а) індекс концентрації;
- б) індекс Херфіндаля;
- в) індекс Херфіндаля-Хіршмана;
- г) вірна відповідь відсутня.

5. Чим більшим є значення коефіцієнта, тим сильніша влада підприємства на ринку, а, отже, тим меншою є залежність підприємства від конкурентів, постачальників, споживачів. Мова йде про:

- а) показник ентропії;
- б) індекс монополістичної влади А. Лернера;
- в) індекс Холла-Тайдмана.

6. Відсоток споживачів, які називають певну марку товару, коли їх просять назвати першу, що спала їм на думку при прийнятті рішення щодо купівлі особливого виду продукції - це:

- а) частка «свідомості»;
- б) частка «голосу»;
- в) вірна відповідь відсутня.

7. Чи вірним є твердження, що встановлення стратегічної групи конкурентів зводиться до визначення відмінностей між ними, де найважливішим критерієм є розмір ринкової частки підприємств?

- а) так;

- б) ні;
- в) за певних умов.

8. Оберіть види конкуренції залежно від ступеня інтенсивності:

- а) гомогенна, гетерогенна;
- б) параметрична, товарна, марочна, конкуренція бажань;
- в) приваблива, помірна, жорстока, гіперконкуренція;
- г) внутрішньогалузева, міжгалузева

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

СТРАТЕГІЯ ТА ТАКТИКА КОМПАНІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

Необхідно:

- за даними інтегрованої звітності проаналізувати стратегію та тактику холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором) у забезпеченні конкурентоспроможності бізнесу, підготувати їх короткий опис та визначити існуючі недоліки чи прогалини;
- презентувати власне бачення стратегії холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором) у забезпеченні конкурентоспроможності бізнесу;
- опрацювати тести (вірна одна відповідь)

1. Які засоби використовуються на підприємстві для підвищення конкурентоспроможності?

- а) реорганізація державних служб контролю підприємницької діяльності;
- б) кошти працівників та їх сімей, які виявили бажання взяти участь у нагромадженні і розподілі прибутку підприємства;
- в) участь у державних програмах розвитку інфраструктури територій функціонування;
- г) промисловий інжиніринг, розробка та реалізація програм інвестиційної діяльності.

2. Оберіть способи підвищення конкурентоспроможності підприємства у стратегічному періоді:

- а) модернізація обладнання, всебічне зниження витрат, зміна асортиментної політики, обґрунтована рекламна політика;
- б) збільшення народжуваності населення, поліпшення державної соціальної політики, підвищення купівельної спроможності населення;
- в) збільшення кількості малих підприємств, скорочення прямих іноземних інвестицій, зниження рівня капіталізації підприємства;
- г) поліпшення податкового законодавства, збільшення підприємств-конкурентів, підвищення транспортних витрат.

3. Завдяки яким економічним зовнішнім передумовам розпочинається розробка програми підвищення конкурентоспроможності підприємства?

- а) швидкий науково-технічний розвиток, виникнення нових технологій і товарів-замінників, підвищення вимог до сертифікації продукції в галузі;
- б) сприятлива для розвитку галузі політика органів влади, захист вітчизняного виробника, законодавчі обмеження;
- в) демографічна ситуація, зміна потреб і купівельної спроможності споживачів, наявність кваліфікованої робочої сили;
- г) виникнення нових товарних ринків, підвищення вимог до якості продукції, загострення конкуренції, завершення життєвого циклу продукції, активна інвестиційна політика.

4. Оберіть передумови, які визначають необхідність для підприємства підвищувати конкурентоспроможність, враховуючи її елементний склад:

- а) вище керівництво підприємства має бути повністю відданим ідеям програми;
- б) на всіх організаційних рівнях повинно забезпечуватися повне розуміння цілей та завдань програми;
- в) програма має відповідати політичній та соціально-економічній ситуаціям в країні;
- г) програма повинна бути підкріпленою практичним та нескладним інструментарієм для вимірювання та оцінювання

досягнутих результатів, а також консультаційним забезпеченням.

5. Який з етапів є першим у розробці програми підвищення конкурентоспроможності підприємства?

- а) формулювання стратегій реалізації програми;
- б) визначення та впорядкування пріоритетності цілей;
- в) оцінювання очікуваної ефективності запропонованих заходів;
- г) планування дій і визначення фаз програми.

6. На якому етапі здійснюється поетапна декомпозиція процесу реалізації програми підвищення конкурентоспроможності підприємства?

- а) формулювання стратегій реалізації програми;
- б) визначення та впорядкування пріоритетності цілей;
- в) оцінювання очікуваної ефективності запропонованих заходів;
- г) планування дій і визначення фаз програми.

7. Оберіть інструменти, які використовуються у структуруванні програми підвищення конкурентоспроможності підприємства:

- а) дерево ризиків;
- б) SWOT-аналіз;
- в) дерево вартості;
- г) матриця відповідальності.

8. Який з етапів є завершальним у розробці програми підвищення конкурентоспроможності підприємства?

- а) формулювання стратегій реалізації програми;
- б) визначення та впорядкування пріоритетності цілей;
- в) оцінювання очікуваної ефективності запропонованих заходів;
- г) планування дій і визначення фаз програми.

9. Які елементи є обов'язковими при складанні структурної схеми конкурентної стратегії підприємства?

- а) розробка власних форм бухгалтерських документів;
- б) визначення місії і цілей підприємства;
- в) альтернативність стратегічних рішень;
- г) коригування, виконання та контроль стратегії.

10. Який з етапів є завершальним у розробці і реалізації конкурентної стратегії підприємства?

- а) визначення місії та стратегічних цілей функціонування підприємства;
- б) визначення мети стратегічного позиціонування конкурентного статусу підприємства;
- в) організаційно-економічна реалізація конкурентної стратегії;
- г) контроль реалізації, оцінювання ефективності та вдосконалення конкурентної стратегії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 ПОТЕНЦІАЛ КОМПАНІЇ ТА ОЦІНКА ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Необхідно:

- визначити фактори конкурентних переваг холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором);
- проаналізувати конкурентні позиції холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором) за результатами рейтингування 2-3 аналітичних центрів;
- за даними інтегрованої звітності проаналізувати потенціал холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором) у забезпеченні конкурентоспроможності бізнесу, підготувати його короткий опис та визначити існуючі загрози його дефіциту;
- презентувати власне бачення векторів поліпшення потенціалу холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором);

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7 КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ, РОБІТ ТА ПОСЛУГ

Необхідно:

- за даними аналітичних центрів проаналізувати конкурентоспроможність одного з видів продукції холдингу *Метінвест* (або будь-якої компанії за вибором) та визначити її

конкурентні переваги на світовому (або європейському ринку металопродукції) ;

- визначити фактори конкурентних переваг продукції холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором);

- презентувати власне бачення векторів поліпшення конкурентоспроможності продукції холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ КОМПАНІЇ

Необхідно:

- ґрунтуючись на результатах попередньо проведених досліджень конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) та його конкурентних переваг, визначте можливі джерела формування конкурентних переваг вітчизняного металургійного бізнесу;

- сформуйте за сценарним підходом політику забезпечення конкурентних переваг холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) на найближчу перспективу;

- обґрунтуйте ефективність сформованої вами політики забезпечення конкурентних переваг холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором), підтверджуючи її розрахунками основних показників конкурентоспроможності бізнесу за кожним зі сценаріїв розвитку подій;

- здійсніть компаративний аналіз результатів реалізації політики забезпечення конкурентних переваг холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) за кожним з розроблених сценаріїв розвитку подій;

- зробити короткий опис та презентувати результати дослідження.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9

МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ КОМПАНІЇ

Необхідно:

- *грунтуючись на результатах попередньо проведених досліджень конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) та його конкурентних переваг, визначити інструменти реалізації політики забезпечення конкурентних переваг холдингу (або будь-якої компанії за вибором) за всіма функціональними складовими потенціалу конкурентоспроможності, зокрема: маркетинговими, фінансово-інвестиційними, матеріально-технічними, адміністративними, логістичними та інформаційними;*
- *розробити План забезпечення конкурентних переваг холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) з урахуванням цільових функцій: інтеграційної, динамічної, регулюючої, захисної та соціальної;*
- *зробити короткий опис та презентувати результати дослідження.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ

Необхідно:

- *розробити алгоритм побудови технології формування конкурентних переваг - комплексу управлінських процедур і засобів їх виконання, призначених для кращого позиціонування підприємства в конкурентному середовищі;*
- *грунтуючись на результатах попередньо проведених досліджень конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором), визначити технологію формування конкурентних переваг;*
- *зробити короткий опис та презентувати результати дослідження.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ

Необхідно:

- описати основні складові системи (моделі) управління конкурентоспроможністю холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором);
- визначити підходи та критерії оцінювання ефективності системи (моделі) управління конкурентоспроможністю холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором);
- здійснити оцінювання ефективності системи (моделі) управління конкурентоспроможністю холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) та встановити чинники впливу на її ефективність;
- здійснити аналіз споживчої цінності одного з видів продукції холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) за одиничними параметричними, груповими та узагальненим показником;
- зробити короткий опис та презентувати результати дослідження.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 12

ESG-КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КОМПАНІЇ: ПРИНЦИПИ ТА СТАНДАРТИ

Необхідно:

- розглянути сутність та відмінні риси ESG-конкурентоспроможності компаній;
- ознайомитись зі стандартами з регулювання ESG-конкурентоспроможності компаній;
- визначити підходи та критерії оцінювання ESG-конкурентоспроможності відповідно до європейських стандартів з регулювання ESG-конкурентоспроможності компаній;
- на підставі даних інтегрованого звіту холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) проаналізувати використані

- підходи та критерії з оцінювання ESG-конкурентоспроможності;*
- *розробити алгоритм оцінювання ESG-конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором);*
  - *зробити короткий опис та презентувати результати дослідження.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 13

ESG-КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КОМПАНІЇ: ОЦІНЮВАННЯ ЗА КОЖНОЮ ЗІ СКЛАДОВИХ

Необхідно:

- *на підставі даних інтегрованого звіту холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) здійснити оцінювання ESG-конкурентоспроможності за E-складовою шляхом визначення одиничних параметричних та групового показника;*
- *на підставі даних інтегрованого звіту холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) здійснити оцінювання ESG-конкурентоспроможності за S-складовою шляхом визначення одиничних параметричних та групового показника;*
- *на підставі даних інтегрованого звіту холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) здійснити оцінювання ESG-конкурентоспроможності за G-складовою шляхом визначення одиничних параметричних та групового показника;*
- *зробити короткий опис та презентувати результати дослідження.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 14

ESG-КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КОМПАНІЇ: ЗВІТУВАННЯ ТА РЕЙТИНГУВАННЯ

Необхідно:

- *опрацювати Директиву з формування інтегрованої звітності та європейські стандарти щодо відповідності діяльності компаній ESG-принципам;*
- *дати оцінку відповідності діяльності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) ESG-принципам;*

- обґрунтувати доцільність та можливість оцінювання діяльності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) за ESG-принципам з урахуванням Score1, 2 та 3;
- здійснити оцінювання діяльності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) з урахуванням Score1, 2 та 3;
- побудувати рейтинг компаній холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) за рівнем дотримання ними ESG-принципів;
- зробити короткий опис та презентувати результати дослідження.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 15

РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У СФЕРІ

ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ В УМОВАХ

ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Необхідно:

- проаналізувати виклики та загрози конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) в умовах сьогодення та у повоєнні роки;
- згрупувати існуючі та можливі загрози конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) за рівнем керованості;
- побудувати портфоліо викликів та загроз конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором);
- визначити шляхи упередження виникнення загроз чи мінімізації втрат;
- розробити гнучку бізнес-модель холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором, що забезпечить збереження конкурентоспроможності в умовах досить активного мінливого середовища);
- визначити основні вектори програми підвищення конкурентоспроможності холдингу Метінвест (або будь-якої компанії за вибором) в умовах невизначеності.

3. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Конкурентоспроможність у сфері підприємництва та торгівля» ґрунтується на застосуванні рейтингової системи оцінювання. Рейтингова система оцінювання – це система визначення якості виконаної здобувачами усіх видів аудиторної та навчальної роботи та рівня набутих ним знань та вмінь у межах навчальних модулів шляхом оцінювання в балах результатів цієї роботи під час поточного та підсумкового контролю, з наступним приведенням рейтингової оцінки в балах та оцінки за традиційною національною шкалою, шкалою ECTS.

Для визначення рейтингової оцінки курсу дисципліни «Конкурентоспроможність у сфері підприємництва та торгівлі» поділяється на 2 основних модуля, у межах яких розподілені теми. Ступінь вивчення здобувачами кожної теми дисципліни контролюється наведеними нижче методами під час аудиторних занять, тестуванням за підсумками вивчення тем у межах кожного модулю, проведення підсумкового оцінювання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

- усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін;
- самостійна робота включає в себе самостійне опрацювання питань, що стосуються тем лекційних занять, які не викладені під час занять або ж були розглянуті коротко, їх поглиблене опрацювання за рекомендованою літературою, а також виконання практичних завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу;
- індивідуальну роботу студент виконує самостійно, відповідно до методичних вказівок та визначених викладачем завдань і термінів;
- ліквідація заборгованості відбувається під час проведення консультацій з дисципліни за графіком визначеним викладачем;
- здобувачі вищої освіти мають право отримати оцінку за екзамен автоматично – у випадку, якщо впродовж семестру набрали від 60-100 балів;

- здобувачі вищої освіти, після завершення аудиторних занять, мають право підвищити свою оцінку лише під час складання іспитів (підсумкового оцінювання) за графіком екзаменаційної сесії.

Політика щодо академічної доброчесності:

- списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т.ч. із використанням мобільних девайсів). За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни студент отримує 0 балів і зобов'язаний повторно скласти контрольну роботу чи іспит;

- під час роботи над завданнями, у випадку користування інтернет-ресурсами та іншими джерелами інформації, студент зобов'язаний зазначити відповідне джерело;

- усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 30%;

- у разі виявлення факту текстових запозичень більше 30% здобувач отримує за завдання 0 балів і має повторно виконати завдання.

Політика щодо відвідування:

- відвідування занять (лекцій, практичних, семінарських занять) є обов'язковим компонентом навчання;

- з об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік, карантин) навчання може відбуватись у дистанційному режимі. За погодженням із керівником курсу студент може презентувати виконані завдання під час консультацій;

- студент зобов'язаний дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Політика щодо якості набутих знань та компетентностей:

згідно з п. 4.2.2 Положення про систему забезпечення Національним університетом «Запорізька політехніка» якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (системи внутрішнього забезпечення якості) зі змінами (згідно з рішенням ВР протокол № 1/21 від 27.08.2021 р.) оцінка якості набутих здобувачем вищої освіти знань

та компетентностей здійснюється за результатами контрольних заходів, які включають вхідний, поточний, рубіжний (модульний), підсумковий контроль, а також ректорські контрольні роботи.

Вхідний контроль проводиться на початку вивчення нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Контроль проводиться на першому занятті за завданнями, які відповідають програмі попередньої (-ix) дисципліни. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах спільно з викладачами, які проводять заняття із забезпечувальної дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги здобувачам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться викладачами під час аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Результати поточного контролю використовується викладачем для коригування методів і засобів навчання та здобувачами для подальшого планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у формі усного чи письмового опитування або експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях тощо, за результатами якого здобувач допускається до виконання контрольної роботи, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, а також у формі комп'ютерного тестування. Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю враховуються викладачем при визначенні результатів рубіжного контролю та підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Рубіжний (модульний) контроль - це контроль знань здобувачів після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми дисципліни. Цей контроль може бути модульним і проводитись у формі контрольної роботи, тестування, виконання розрахункового завдання, курсового проєкту (роботи) тощо. Форма контрольного заходу і критерії оцінювання під час рубіжного контролю визначається кафедрою і відображаються у навчальній програмі дисципліни. За підсумками першого та подальшого

рубіжного (модульного) контролю викладач може сформувати підсумкову оцінку знань здобувачів і оголосити її до початку екзаменаційної сесії. Під час екзаменаційної сесії здобувачі, які не згодні з оцінкою за підсумками рубіжного контролю, складають екзамен. Модульний контроль є необхідним елементом рейтингової технології освітнього процесу.

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формах семестрового екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені робочим навчальним планом, індивідуальним навчальним планом здобувачів вищої освіти.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання проводиться за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Підсумкова оцінка із дисципліни, яка виставляється в екзаменаційну відомість, є сумою балів за різні види навчальної роботи:

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Форми контролю	Види навчальної роботи	Оцінювання
ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ	<i>Робота на лекціях:</i> - присутність на лекційних заняттях; - участь в експрес-опитуванні (тестуванні); - участь у навчальній дискусії.	до 10 балів за модуль
	<i>Робота на практичних заняттях:</i> - присутність на заняттях; - доповідь з презентацією за тематикою самостійного вивчення дисципліни; - усне опитування, тестування, вирішення практичних завдань, розв'язок задач; - участь у навчальній дискусії, - обговоренні ситуаційного завдання.	до 90 балів за модуль
РУБІЖНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) КОНТРОЛЬ	Модульний контроль № 1	Максимальна оцінка – 100 балів

	Модульний контроль № 2	Максимальна оцінка – 100 балів
ПІДСУМКОВИЙ КІНТРОЛЬ	Екзамен включає 2 теоретичні питання, кожне з яких оцінюється до 25 балів та практичне завдання, що оцінюється до 50 балів.	Критерії оцінювання зазначено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ECTS»

За роботу на лекційних та практичних заняттях бали розподіляються таким чином:

Бали	Критерії оцінювання	Рівень компетентності
90-100	Здобувач вищої освіти демонструє: <ul style="list-style-type: none"> - творчий підхід до засвоєного матеріалу, повноту і правильність виконання завдання; - вміння застосовувати різні принципи й методи в конкретних ситуаціях; - глибокий аналіз фактів і подій, спроможність прогнозування результатів від прийнятих рішень; - чітке, послідовне викладення відповіді; - вміння пов'язати теорію і практику; - бере активну участь у науковій роботі (конференції, круглі столи, наукові семінари, публікація статей). 	Високий
85-89	Здобувач вищої освіти демонструє: <ul style="list-style-type: none"> - глибоке знання матеріалу, повноту і правильність виконання завдання, проте мають місце деякі неprincipiові помилки чи помилки несуттєвого характеру; - переважання логічних підходів у відповідях на питання; - вміння пов'язати теорію з практикою 	Достатній

75-84	<p>Здобувач вищої освіти демонструє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - належне володіння матеріалом та вміння його застосовувати при вирішенні типових практичних завдань, але допускає окремі неточності (при цьому помилки у відповідях/ розв'язках/ розрахунках не є системними; - переважання логічних підходів у відповідях на питання, проте на додаткові питання з теоретичних положень та практичних завдань відповідь нечітка і неповна; - не завжди має місце чітке прогнозування подій від пропонованих рішень ситуацій; - вміння пов'язати теорію і практику 	Достатній
70-74	<p>Здобувач вищої освіти демонструє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - репродуктивний підхід до засвоювання матеріалу; - недостатню повноту знань при викладенні матеріалу; - засвоєння теоретичного матеріалу, передбаченого програмою дисципліни; - допущення значної кількості неточностей і грубих помилок при вирішенні практичних завдань, які здатний усунути після зауваження викладача; - порушення логічної послідовності при викладенні матеріалу; - вміння пов'язувати питання теорії і практики 	Середній
60-69	<p>Здобувач вищої освіти демонструє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - репродуктивний підхід до засвоювання та викладання матеріалу; - недостатню повноту викладення матеріалу; - поверхневі знання основного матеріалу; - наявність значної кількості неточностей у викладі матеріалу; - порушення логічної послідовності при викладі матеріалу; - вміння пов'язувати питання теорії і практики 	Середній
35-59	<p>Здобувач вищої освіти демонструє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відсутність знань з більшої частини матеріалу, слабе засвоєння принципів положень курсу; - наявність грубих, принципів помилок при 	Низький

	виконанні отриманих завдань; - відповіді неправильні зі значною кількістю суттєвих помилок; - пасивне опрацювання матеріалу з дисципліни.	
1-34	Здобувач вищої освіти демонструє: - повне не виконання вимог робочої програми з вивчення курсу; - наявність грубих, принципових помилок при виконанні отриманих завдань; - неграмотне і неправильне викладення відповідей; - пасивне опрацювання матеріалу з дисципліни.	Незадовільний

Оцінювання знань та набутих навиків за темами здійснюється у такий спосіб:

Поточне тестування та самостійна робота															Сума
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	
20	20	20	20	20	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100

За умови, якщо здобувач вищої освіти через поважні обставини не отримав мінімальної кількості балів за поточним контролем з окремих змістових модулів, або не згодний з оцінкою, він може під час рубіжного контролю може написати модульну контрольну роботу.

Оцінювання рубіжного контролю здобувачів вищої освіти з дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Розподіл балів за модулями відбувається таким чином:

- модуль №1 – 100 балів;
- модуль №2 – 100 балів.

Результати поточного та модульного контролю узагальнюються таким чином:

Змістовий модуль №1 (Т1, Т2, Т3, Т4, Т5)	Змістовий модуль №2 (Т6, Т7, Т8,Т9, Т10, Т11, Т12, Т13, Т14, Т15)	Визначення остаточної оцінки (максимум 100 балів)
Поточний контроль (ПК 1)	Поточний контроль (ПК 2)	$ПК = (ПК\ 1 + ПК\ 2)/2$
Рубіжний (модульний) контроль (РМК 1)	Рубіжний (модульний) контроль (РМК 2)	$РМК = (РМК\ 1 + РМК\ 2) / 2$
Підсумок		$(ПК + РМК) / 2$

Якщо здобувач вищої освіти не отримав достатньої кількості балів за поточними результатами та результатами модульного контролю, екзамен виставляється за результатами оцінювання за шкалою ЄКТС відповідей (в усній або письмовій формі) на контрольні питання екзамену та виконання практичного завдання. Контрольні питання до екзамену здобувачі вищої освіти розміщено в системі дистанційного навчання НУ «Запорізька політехніка»: <https://moodle.zp.edu.ua>. Структура екзаменаційного білета відповідає структурі модульної контрольної роботи та оцінюється за аналогічними критеріями.

До екзаменаційної відомості заносяться сумарні результати в балах за 100-бальною шкалою, 4-бальною національною шкалою та за шкалою ECTS:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	відмінно	зараховано
85 - 89	добре	
75 - 84		
70 - 74	задовільно	
60 - 69		
35 - 59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	незадовільно з обов'язковим	не зараховано з обов'язковим повторним

	повторним вивченням дисципліни	вивченням дисципліни
--	-----------------------------------	----------------------

4. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни «Конкурентоспроможність у сфері підприємництва та торгівлі» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка підприємства» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» усіх форм навчання / Укл. Н.М. Левченко. Запоріжжя. НУ «Запорізька політехніка», 2024, 35 с.;

3. Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Конкурентоспроможність у сфері підприємництва та торгівлі» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка підприємства» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» усіх форм навчання / Укл. Н.М. Левченко. Запоріжжя. НУ «Запорізька політехніка», 2024, 40 с.

5. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНОЇ, НАУКОВОЇ ТА ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Бугріменко Р.М., Смірнова П.В. Конкурентоспроможність підприємства. Навч. посіб. Харків, 2021. – 244 с.

2. Дмитрієв І.А., Кирчата І.М. Шершенюк О.М. Конкурентоспроможність підприємства. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

3. Леськів Г. З., Франчук В. І., Левків Г. Я., Гобела В. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.

4. Піддубний І. О.Управління міжнародною конкурентоспроможністю : навч. посіб. / за ред. І. О. Піддубного. – Харків : ІНЖЕК, 2014. – 264 с.

5. Стойко І.І. Шерстюк Р.П. Управління конкурентоспроможністю. Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2021. – 156 с.

6. Цибульська Е.І. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. для студентів. Харків, 2018. 320 с.

7. Шевченко Л.С. Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства). Харків. «Право». 2022. -312 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. №2210-111 : веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>

2. Закон України «Про Антимонопольний комітет» від 19.04.2020 № 3659-ХІІ: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

3. 2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. №2210-111 : веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>

4. 3. Господарський кодекс України: із змінами, внес. згідно із законом № 436-IV від 02.04.2020 : веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

5. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» №236/96-ВР від 11.12.2019 р. : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>

6. Масляєва О. О. Економічна сутність категорії «конкурентоспроможність»: детінізація та систематизація : веб-сайт. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&>

7. Управління міжнародною конкурентоспроможністю : навчальний посібник у структурно-логічних схемах [Електронний ресурс] / укладачі: Т.В. Андросова, Л. О. Чернишова. – Електрон. дані. – Х. : ХДУХТ, 2019. 202 с.